

Cis DE STRANDJUTTER

DE MAANVIS, EEN WEL ERG VREEMDE VERSCHIJNING

Vissen, ze komen in nogal wat vormen voor. Maar de maanvis, die tart pas echt elke verbeelding! Gestroomlijnd kun je ze bezwaarlijk noemen, ze ziet er uit als een ronde afgeplatte schijf met twee hoge, puntige vinnen. Dit, samen met een kop die nauwelijks te onderscheiden valt van het lichaam en een staartvin die herleid is tot een smalle zoom, geeft de maanvis een log voorkomen. Geen wonder dat men ze in noordelijke landen "zwemmende kop" of "klompvis" noemt. Wij zuiderlingen houden het bij het voor de hand liggende maanvis.

Omdat maanvissen publiekstrekkingen zijn, vind je ze in heel wat aquaria of natuurhistorische musea. Wil je zelf oog in oog staan met een (opgezet) exemplaar, dan kun je terecht bij het Oostendse Noordzee aquarium. En als je voor het geluk geboren bent, bestaat zelf de kans tijdens de wintermaanden december-februari een dergelijke rariteit aangespoeld op het strand te treffen!

STUMPERDS IN ONDIEP WATER, RECORDHOUDERS OP VOLLE ZEE

Maanvissen leven in hun eentje in alle tropische en gematigde oceanen, doorgaans ver uit de kust. Ook bij ons worden ze sporadisch waargenomen: vanaf halfweg de zomer (eerst nog levend) tot een stuk in de winter (vaak strandend). Dat aanspoelen heeft alles met hun typische afgeplatte lichaamsbouw te maken. Als ze in het ondiepe kustwater terechtkomen, verstijven ze van de kou en worden door de brandingsgolven omgegooid. Ze zijn bovendien rigide gebouwd, enkel de twee vinnen zijn beweeglijk.

De maanvis is een en al spier. Onder de schubloze huid schuilt een dikke kraakbenige laag, waar bijna niet door te komen is. Toch is de maanvis een echte beenvis, meer nog wereldwijd de allergrootste beenvis! Met tot meer dan 3 m lang en 3 ton zwaar, zijn het echte kanjers. Bij ons spoelen meestal jonge dieren aan (maximaal 1 m lengte, 100 kg zwaar). Maanvissen zijn ook nog eens recordhouder qua aantal nakomelingen. Een vrouwtje kan tot

300 miljoen eitjes in één legsel afzetten. Toch is het bestand de laatste jaren sterk afgenomen. Niet de gerichte visserij – zijn vlees is wat slijmerig en daarom, buiten de Aziatische landen, niet erg gewaardeerd – maar de occasionele bijvangst bij andere visserijen vormt een bedreiging.

SCHIJN BEDRIEGT DE ZONNENDE MAANVIS....

Veel mysteries rond de levenswijze van deze vis zijn intussen opgehelderd. Maanvissen eten als een van de weinige dieren kwallen. Omdat kwallen grotendeels uit water bestaan en dus niet erg voedzaam zijn, wordt er ook bijgeklust. Algen, kleine kreeftjes (plankton) en aas staan eveneens op het menu en worden met de kleine bek beknabbeld. Ook het beeld van trage en logge dieren klopt niet. Uit recent onderzoek met volgapparatuur blijkt dat maanvissen erg goede zwemmers zijn die lange afstanden kunnen afleggen. Door hun twee langwerpige vinnen als peddels te gebruiken moeten ze qua efficiëntie overigens niet onderdoen voor andere vissen. Je ziet ze ook regelmatig drijvend – zogenaamd, "zonnend" vandaar de Engelse naam "ocean sunfish" – aan het zeeoppervlak. Waarom ze dat doen is niet bekend. Warmen ze zich op, zijn het verzwakte dieren of is het om parasieten kwijt te raken? Wie zal het zeggen? Feit is dat zeker oudere maanvissen echte drijvende dieren zijn, die inwendig en op de huid wel 40 andere organismen (vooral wormen en kleine kreeftjes) mee laten reizen.

DE REGELMAAT VAN DE VERWONDERING

Elk jaar zijn er wel 1-2 strandingen aan de zuidelijke Noordzee. In de winters van 2004 en 2005, met telkens een tiental exemplaren, was er sprake van een invasie. Deze winter spoelde er op 10 december 2009 een klein exemplaar aan op het strand van Duinkerke. Het aanspoelen van zo'n bizarre vis, zeker bij een groter exemplaar, gaat zelden onopgemerkt voorbij. Dat was vroeger niet anders. Zo trok het aanspoelen van een enorme maanvis van 8 bij 6 voet (ongeveer 2,4 x 1,8 m) op het strand van Scheveningen op 13 december 1563, heel wat aandacht. Adriaen Coenen (1514-1587), een notabel Scheveningse vishandelaar en amateur-bioloog, koopt de vis en probeert ze te bewaren. Het drogen, na het verwijderen

van de ingewanden, mislukt echter en hij illustreert de merkwaardige vis samen met andere rariteiten in zijn "Visboek" (zie illustratie rechterbovenhoek).

Sindsdien blijven tijdens de winter, met de regelmaat van de klok, maanvissen stranden. Daarmee wordt de veronderstelling tegengesproken dat klimaatsveranderingen de oorzaak zouden zijn. Laat nu net het aanspoelen van maanvissen een constante zijn door de eeuwen heen. Zijn er dan toch nog zekerheden in de natuur?

FK

■ Gemiddeld stranden jaarlijks 1-2 maanvissen op de kusten van de Zuidelijke Noordzee. Veelal gebeurt dit in de wintermaanden en betreft het jonge exemplaren (BMM)

Bronnen

- Egmond F. (2005). Het Visboek. De wereld volgens Adriaen Coenen 1514-1587. Walburg Pers: 240pp.